

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

6. Quando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

habet, non præsuntur consensisse ad illam transmissio-
nem, quamvis per fidelissimum, nisi sub conditione,
quod de facto ad ipsum res sibi debita perferretur: Hæc
posterior sententia est certior, illam priorem non au-
deo propter Authores eam sequentes, inprobabilitatis
condemnatæ.

Restitutio cum errore facti ex consilio Confessarii.

8. Ex dictis, quid statuas de sequenti difficultate,
quæ tertio mihi deo proposita est; Confessarius bona
sibi tibi indicit, ut vestes, vel pecuniam, verbi gratia
quæ à Petro surripuisti, des pauperibus: tu promptè
excoqueris, illaque pauperibus ad aliam distribuisti
mox, si eadem Confessarius, re melius perpensa, si ve-
lius doctor te advertit, incautum fuisse consilium,
quia, cum sciretur Dominus, Domino res sua debeba-
nt; obligaberisne ad iterum vero Domino restituendum?
Respondeo, te obligari, sequitur ex dictis in
posteriori sententia relata numero precedenti; Sed ta-
men etiam in cæteris casibus sequaris posteriorem
dictam sententiam, te hinc non audeo iterum obligare.
Ratio mihi videtur esse, quia Dominus non debuit in
tanta tua pietate esse invitus, ut non consenserit illi
elemosynæ. Confirmo, si iterum restituas, semper
plus restitues, quàm debes, ad quod Ies. Iustitiæ nun-
quam obligat, ut diximus supra, lib. 6. cap. 4. §. 3. n. 22.
Probatur consecutio, quia dares nunc pecuniam illam
debitam, & insuper dedisti bonum illud spirituale elemo-
synæ quod iam cessit pro lucro spirituali Domini,
ergo semper excederes restituendo: id, quod pari mo-
do esset, si solam partem pretij iterum restitueres: nam
semper hæc pars erit supra id, quod debes: cum bonum
illud spirituale elemosynæ iam adæquaverit totum
debitum.

Mediator rem restituendam amittens.

Denique duæ mihi hinc addendæ occurrunt non
dissimiles difficultates: Prior, quid nimirum in voto, &
iuramento; Voti cum iuramento calicem, vel pecu-
niam Domini Lauretana; nisi ea per hominem, quem
fideliter indicabam, sed ipse illa sibi clanculum usur-
pavit; obligor-ne ego, cum id rescivro, iterum mit-
tere?

Respondeo, scio aliquos apud Dianam p. 10. tract. 16.
respon. 97. te obligare; Verum, hoc bona fide procedenti,
nisi durum. Satis enim in remotiori ex Dei benignita-
te à te Votum, seu iuramentum fuisse adimpletum per
illam mediatam traditionem, existimandum est. Ita
Dian. ibid. citans P. Tancredi. Mediator autem ille semi-
per obligabitur muneri suo satisfacere: ni satisfaciat,
peccabit, non contra Votum, ipse enim nihil vover, sed
contra Iustitiam, & quidem puto, cum sacrilegio, cum
Fagund. Eccl. præc. 2. lib. 4. cap. 4. a n. 8. & aliis cum Bonac.
tunc præcept. d. 3. q. 5. a n. 23. quia usurpat res Divino
cultui addictas.

10. Inquit curiosus, Si sine culpa mediator illas
amittat, obligabitur-ne ad aliquid? Respondeo, si amit-
tat calicem, vel quid simile in individuo acceptum; ad
nihil obligor: quia ipse non obligatur ex Voto, vel
iuramento, hoc enim parit solum personalem obli-
gationem in vovente, vel iurante: Non ex re acce-
pta, quia eam amisit; Non ex iusta acceptione, quia
nullam commisit, vel certe non gravem culpam, ut
supponimus. Ita Tancredi mox citandus, ducto Argu-
mento ex cap. Licet, de Voto. Excipe, nisi forte se per
contractum obligasset, quod rarissimum est. At verò si
amittat pecuniam, vel simile quid functionem reci-
piens, distinguendum est: Si enim amisit eandem pecu-
niam, v. g. vel totum cumulum pecuniarum, in quo
erat & ipsius, & vovantis pecunia, ad nihil obligabi-
tur propter rationem modò dictam, & de hoc casu so-
lum meminit doctor, & eruditus P. Tancredi de Re-

lig. tract. 4. lib. 2. d. 13. q. 4. num. 32. allatus à Diana part. 10.
rr. 1. d. res. 97. dum mediatorem amittentem calu pecu-
niam, ab omni onere liberat: Quod si amittat aliam pecu-
niam, quia nimirum illam vovantis, in proprios usus,
verbi gratia, expendit, vel fortè domi repositam habet,
tunc (cum amittat suam pecuniam) obligabitur vel repo-
sitam, vel illi æquivalentem ad Lauretanam Ecclesiam
deferre: Ratio est, quia amissionis infortunium nullo
modo nunc debet cedere in damnum Ecclesiæ, quia
non amittitur res, quæ sit sub Ecclesiæ dominio. Id
quod negaturum non puto amicissimum P. Tancredi,
nec alium.

Restitutio domi, mortuo Donatore.

11. Posterior difficultas per hanc occasionem expli-
canda, huiusmodi est: Titius famulo, vel alteri dedic-
tas vas argenteum, verbi gratia, ut ipsius Titij nomine do-
no traderet Caio. At famulus vel non tradidit, vel tan-
diu dare culpabiliter distulit, donec Titius diem suum
obierit, ita ut Caius domi ignarus, illud ne acceptare
quidem potuerit. Queritur, ad quid famulus sit urgen-
dus? Respondeo, Molina tom. 2. d. 263. n. 7. cui adde sa-
nè Lessium, Bonac. & ex parte Layman. docet à famu-
lo duplicatam deberi restitutionem: Caio enim Donatio
debet valis æstimationem, propter damnum, quod
illi intulit, dum donum ei non tradidit, nec saltem
significavit, quo potuisset Caius illud acceptare. Hæ-
redibus verò debet vas: quia cum mandatum Titij non
habuerit effectum, & ex alia parte omne mandatum
expiret morte mandantis, iam nunc vas non pertinebit
ad donatarium, sed ad hæredes Titij donantis. Nisi for-
tè donatio fuerit ad piam causam: tunc enim in favo-
rem animæ præsuntur mandatum persistere. Hæc ex
Mol. Verum, duplicata hæc redditio dura nimis erit
famulo. Puto ergo esse probabile, sufficere, si is red-
dat vas donatio tantum. Ita Sà v. Donatio, num. 25.
Less. putans hanc probabilem, Ductor casuum Conscien-
tiæ Bononiæ casu. 2. apud Dian. part. 6. tract. 7. res. 4.
Ratio est, quia satis est probabile, mandatum illud, cum
sit favorabile, & gratia facta, non expirare morte man-
dantis, sicuti non expirant cæteræ gratiæ factæ. Ita
Sanch. l. 8. mar. d. 28. n. præsertim 64.

§. VI. Quando.

1. **P**rofectò statim. De quo, deque moroso debito-
re multa à me dicta invenies sup. tract. 3. c. 2. §. 6. &
c. 7. §. 7. a n. 28. & c. 8. §. 3. a n. 7. quibus hoc vel breviter
adde, vel breviter recole.

Primo statim intellige moraliter, non physicè. Vnum
enim, vel alterum, vel tertium diem differre restitutio-
nem, si Domino damnum grave non emergit, non est
gravis dilatio. Legè Dicast. loc. mox citando. Aliquid am-
plius, concedi, quando solutio est facienda ob contra-
ctum, verbi gratia, ob eccl. sum, mox dicam. Contra, ma-
gnam summam, nolente Creditore, per partes singulis
mensibus, vel annuatim solvere, gravis est dilatio. Ita So-
tus, Medina, Mol. apud Dicast. lib. 2. rr. 2. d. 10. d. 1. 6.
id enim non est statim solvere. Multò gravior erit, si cum
scias te verè debere, tamen vis cogi à Iudice, tunc enim
præter peccatum dilationis; debebis, restituere expensas
tuo debitori, ut per se patet.

2. Secundo; Qui, cum possit, non restituit, peccare
continuo, & id vocari, ac esse peccatum habituale,
specialique modo esse confessori aperiendum, lib. 2.
exp. Conf. cap. 1. §. præsertim. 2. docuimus. Sed & alia
valde necessaria ad praxim Confess. dicemus inferius
cap. 4.

3. Tertiò, qui ab articulo mortis utgetur, nec per
se ipsum restituere vult, cum possit, sed vult relinque-
re onus restituendi hæredibus; quique, cum dubius sit
an res sua sit, diligentiam ipse, cum item possit, face-
re detrectat volens, ut eam faciant hæredes, non sunt
K k 4 absolventi

absolvendi: Ita Sylvest. Navarri aliq. quos sequitur uterque Dicast. lib. 2. de iust. tract. 2. d. 10. d. 1. m. 15 quia, ut cetera taceam, culpa gravis est, obligationem propriam transferre velle in alios, qui regulariter erunt ipso Testatore negligentiores. Lege Doctores, Mol. d. 753. Less. lib. 2. c. 12. m. 11. Reb. 9. 17. num. 6. Valq. p. 2. d. 75 cap. 3. num. 14. & 3. cap. q. 91. art. 1. dub. 5. hac de re valde rigide differentes.

4. Quartò, quando solutio faciend. est ex contractu, quamvis aliqui teneant peccari mortaliter, nisi fiat die in contractu præscripta, saltem quando intercessit iuramentum: Molina meritò docet, non semper mortaliter peccari: quia iuramentum intelligitur, morali modo, unde, quando dilatio nullum detrimentum affert creditori, ceteraque futura sit solutio, dilatio non erit censenda mortalis. Pari modo notant aliqui, non esse reum culpæ mortalis eum, qui cum debeat, v.g. singulis Calendis Sept. centum annuos, eos non solvit, nisi à Domino requiratur: hic enim est modus ordinarius humanus cuiusmodi census solvendi: Verùm, id limitandum, seu declarandum omnino est. Quando enim creditor indicatur rationabiliter esse invitatus in acceptanda dilatione, non poterit excusari debitor, qui est solvendo. Ut v. g. propter nobilitatem, seu potentiam debitoris, non audeat creditor inops exigere, quis excusabit debitorem?

5. Quando terminus solvendi conditus fuit in favorem debitoris, ut in commodato, & mutuo, potest debitor terminum prævenire, & solvere. Ita Sylvest. v. Locatio q. 6. Med. D. de restit. q. 3. causa 6. lege Marian. p. 8. tr. 7. res. 17. Quòd si creditor acceptare nolit, & forte postea res pereat, interitus creditori imputabitur, non debitori. Quando verò terminus fuit in favorem creditoris, ut in locato, tunc debitor prævenire terminum non valet: esset enim in damnum creditoris.

Creditori autem ipsi nunquam conceditur posse petere rem sibi reddi ante terminum conventum, c. unic. de plus petit. nisi in tribus casibus. Primò, si debitor pergat ad inopiam. Secundò, si ingam parer. Tertiò, si incipiat esse suspectus de non solvendo, nam tunc cogetur, vel reddere, vel cautionem præstare.

§. VII. Quo ordine.

1. Quando debes pluribus, nec es solvendo omnibus, certè creditori habenti potius ius reddere oportebit: quòd si omnes æquali iuri polleant, pro rata erit, quod habes, singulis dividendum. Sed ecce varius, multiplex, ac difficilis nodus extricandus: Quo enim filo manuductus intricatum hunc labyrinthum de prælatione creditorum evadam? Puto strictim, ac summam id à me explicari sine periculo obscuritatis non posse enim propterea fatiùs iudico, te in re præsertim non admodum frequenti, ad Theologos, ac Iurisperitos de ea fusè disputantes ablegare. Molin. d. 760. Less. l. c. cap. 15. Val. d. 5. quest. 6. part. 10. de Lugo tom. 1. de iust. d. 2. per totam, Valq. cap. 11. de rest. Dicast. lib. 2. de iust. tom. 2. d. 11. Castro Pal. part. 7. d. 1. de iust. commut. p. 18. §. 15. De his omnibus vide Sotum lib. 5. de iust. quest. 1. art. 1. ad. 3. Reb. l. part. 1. lib. 2. q. 13. sect. 2. & 3. Azor. 3. p. lib. 4. cap. 32. & 33. Less. lib. 2. c. 15. dub. 8. Valq. de restit. §. 10. dub. 1. & 2. Mol. d. 751. de Lugo tom. 1. de iust. d. 20. sect. 8. §. 3. Bonac. disp. 1. de rest. q. 5.

§. VIII. Quo loco.

1. Distingendum est, vel enim agimus primò de restitutione debita ex iniusta acceptione, seu ex quocunque delicto, vel secundò, ex re accepta, vel tertiò, ex contractu.

Ex delicto.

2. Si restitutio faciend. est ex radice delicti, regula-

riter est exhibenda, vbi degit Dominus rei; quando absentia credendi est ex culpa, vel voluntate debitoris, v. g. si furipsum equum Petri Panormi, & transulit Syraculas, Panormi debes restituere. modo, si furatus es pecuniam hanc à Titio, & Titio contulit ob sua negotia Catanam, quòd erat secum, hanc pecuniam translaturus, Catanæ debes restituere.

Ratio est, quia creditor per restitutionem debet ad integritatem reduci, & nullum debet ex iniuria tua recipere pati damnum. Quare, si quis fuerit pecuniam, quam ipse Dominus aliò, etiam in diffinitionem, prout est de ciam, mittebat, rationabiliter petet, ut ibi reddatur. Dico (rationabiliter) non enim potest temerè velle minus, pro arbitrio suo in quocunque loco restitutionem, sed solum, vbi culpa fuit se se extraxit.

3. Verùm, cuius expensis? Ducendus est, v. g. si ablatum in locum debitum, quis tribuet expensas, respondeo, tribuet debitor, subtrahitis iis, quas fortè, qui Dominus fuisset factorus, si ab illo equus non fuisset ablatum. Ita Sot. Val. Nav. Azor. Mol. Less. & c. munitur apud Dicast. l. c. m. 98. Ratio est, quia creditor, qui nunc est Dominus, pateretur damnum, si aliter iniustitia. Idemque est, si restitutio fiat ex ista retentione, quia tunc iam est ex delicto. Communi tibi, verbi gratia, equum per unum mensem, si in mora iniusta reddendi, unde ego Catanam prout omnibus rebus meis: debes tuis expensis translatum ad me equum, subtrahitis iis, quas ego fecissem, & talis subtrahis, si fecissem nullas: sic enim ad equum tunc rediret iniustitia, cuius mihi ex iniuria tua causa fuit.

4. Inquires: Si expensæ futuræ essent maiores, & æquales rei restituendæ, obligor, cum tanto damno eas pati? Surripui, verbi gratia, equum valoris centum reorum: expensæ autem, ad equum transferendum, addunt ad centum, ducescentos, trecentos auros, & obligor?

Respondeo, te absolute loquendo obligari, quia intristi, tu comede, hoc est, quia tu causa fuisti, quare tum debeas expendi, tu expende: neque enim Dominus ex tua iniustitia pati carentiam suæ rei debet. Dico (absolute) nam, si tu exhibendo tantas illas expensas, tuis non quidem damnum æquale, vel aliquando minus, quam patitur Dominus ex suæ rei carentia, tunc etiam sine dubio teneris: sed si patereris longè maius, quod patitur Dominus ex absentia rei suæ, & tunc sibi solvet differti solutio, aut aliquo modo conveniri per iuras cum Domino. Ita Vas. Caiet. Nav. & alij apud Val. c. 10. d. 1. p. 20. Ratio est, quia Iustitia non advenit Charitati, quæ est finis omnium virtutum, neque pietatis, & rectæ rationi, quæ per omnes virtutes accurrit. At Charitas, & recta ratio dicat, non debet Dominum velle rem suam cum tanto rigore subtrahere, ut damnum adeò intolerabile debitori inferat, ut æquali autem, seu aliquando maiori, idè obligatus debitorem, quia in damno non adeò excedenti, restitutio debet haberi innocentis Domini.

5. Quòd si differti non possit solutio; vel propter absentiam in loco remotissimo, ac diuturnam Domini, non sit spes futuri temporis, quo res transmittatur ad illum cum moderatis expensis detur, nec per litteras, seu internuntios, Domini voluntatem explorandam, propterea debitor potest rem ablatam sibi retinere, sed vel disponendum de illa est, in favorem pauperum, vel componendum vi beneficij Bullæ Compositio, sicuti sup. cap. 1. §. 3. n. 20. diximus, fieri debet in casu, quo incertus Dominus est, quia in hoc casu moraliter indicator Dominus, ac si esset incertus. Idem potest in alio casu, quando debitor, propter inopiam, modo potest expensas, ne mediocres quidem faciat, transmittendam rem, vel ad Dominum admonendum, tunc enim pari modo, vel pauperibus rem elargitur, vel Beneficio Compositionis utitur. Ita Lud. à Cruce d. 4. Bull. Cruc. d. 6. n. 3. aliq. ab ipso citati. In utroque casu